

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 597/2012-68

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 22. mája 2013 v senáte zloženom z predsedu Juraja Horvátha a zo sudcov Sergeja Kohuta a Lajosa Mészároša prerokoval prijatú sťažnosť J. Š., K., zastúpeného advokátkou Mgr. Ľ. V., Ž., pre namietané porušenie práva na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5 ods. 1 písm. c) a ods. 3 a 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v konaní vedenom Najvyšším súdom Slovenskej republiky pod sp. zn. 1 Tdo 49/2012 a takto

r o z h o d o l :

1. Najvyšší súd Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 1 Tdo 49/2012 p o r u š i l právo J. Š. na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5 ods. 1 písm. c) a ods. 3 a 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Tdo 49/2012 z 3. októbra 2012 z r u š u j e .

3. J. Š. priznáva finančné zadosťučinenie v sume 4 000 € (slovom štyritisíc eur), ktoré je Najvyšší súd Slovenskej republiky povinný vyplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Kancelárii Ústavného súdu Slovenskej republiky ukladá zaplatiť trovy právneho zastúpenia J. Š. v sume 327,31 € (slovom tristodvadsaťsedem eur a tridsaťjeden centov) advokátke Mgr. Ľ. V., Ž., do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto nálezu.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky je povinný uhradiť štátu trovy právneho zastúpenia v sume 327,31 € (slovom tristodvadsaťsedem eur a tridsaťjeden centov) na účet Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky ... do 15 dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

6. Sťažnosti J. Š. vo zvyšnej časti nevyhovujú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Uznesením Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) č. k. II. ÚS 597/2012-16 z 13. decembra 2012 bola prijatá na ďalšie konanie sťažnosť J. Š., K. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátkou Mgr. Ľ. V., Ž., pre namietané porušenie práva na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5 ods. 1 písm. c) a ods. 3 a 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) v konaní vedenom Najvyšším súdom Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) pod sp. zn. 1 Tdo 49/2012.

1.1 Zo sťažnosti a z jej doplnenia doručeného ústavnému súdu 30. novembra 2012 vyplýva, že rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 1 Tdo 49/2012 z 3. októbra 2012 na základe dovolania ministerky spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „ministerka“) bol zrušený vo vzťahu voči sťažovateľovi rozsudok Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 34 T 58/2008 z 13. februára 2009, pričom bolo okresnému súdu prikázané, aby vec v potrebnom rozsahu znovu prerokoval a rozhodol. Ďalším

uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 1 Tdo 49/2012 z 3. októbra 2012 (vyhláseným bezprostredne po vyhlásení uvedeného rozsudku) bol sťažovateľ vzatý do väzby z dôvodu uvedeného v § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti uplatnil relatívne široký rozsah námietok, z ktorých boli na ďalšie konanie prijaté tieto:

a) Podľa názoru sťažovateľa uznesenie najvyššieho súdu o vzatí do väzby je absolútne svojvoľné a protiústavné a znamená porušenie označených článkov Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), dohovoru a Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach. Dôvodnosť väzby vyplýva z jedinej vety uznesenia, ktorá je založená na fiktívnych a ničím nepodložených hypotézach v extrémnom rozpore so skutkovým a právnym stavom vyplývajúcim zo spisu. Najvyšší súd vôbec nezohľadnil dĺžku nezákonne vykonaného trestu odňatia slobody. Nevzal do úvahy, že sťažovateľ viac ako sedem rokov nepáchal žiadnu trestnú činnosť. Terajšia väzba sťažovateľa v spojení s dosiaľ nezákonne vykonaným trestom odňatia slobody už prekračuje, porušuje a obchádza zákaz *reformationis in peius* podľa § 391 ods. 2 Trestného poriadku. Súčasne prekračuje materiálne limity nevyhnutného času trvania väzby v rozpore s § 76 ods. 1 *in fine* Trestného poriadku.

b) Sťažovateľ ďalej namieta absenciu dostatočného odôvodnenia uznesenia o vzatí do väzby, keďže tam nie sú uvedené žiadne konkrétne skutočnosti o jeho profile, ale ani o spôsobe jeho predchádzajúceho života. Vzhľadom na zrušenie právoplatného odsudzujúceho rozsudku neobstojí ani odkaz na údajnú kriminálnu minulosť sťažovateľa. Uznesenie považuje za absolútne nepreskúmateľné pre absolútnu absenciu odôvodnenia tvrdenej dôvodnej obavy, podľa ktorej sťažovateľ po siedmich rokoch bude pokračovať v trestnej činnosti.

O nedôvodnosti väzobného stíhania svedčia aj argumenty a podania orgánov prokuratúry a ministerky, keďže žiaden z nich nenavrhol opätovné vzatie sťažovateľa

do väzby po siedmich rokoch výkonu trestu odňatia slobody, ktorý sa mu má skončiť 28. apríla 2013, teda necelých šesť mesiacov po rozhodnutiach najvyššieho súdu.

c) Nemožno súhlasiť ani s tou časťou výroku uznesenia, ktorou bolo určené miesto výkonu väzby v Ústave na výkon väzby Ž. (ďalej len „ústav na výkon väzby“), a to z dôvodu, že stíhaný skutok marenia a poškodzovania cudzej veci sa mal stať na škodu majetku štátu v rámci ústavu na výkon väzby. Sťažovateľ by nemal vykonávať väzbu u poškodeného.

d) Počas verejného zasadnutia musel sedieť priamo pred senátom, hoci jeho obhajkyňa bola usadená po ľavej strane od senátu. Tým mu bol úplne znemožnený kontakt s advokátkou a nemohol využiť jej právnu pomoc, resp. promptne reagovať na procesný postup najvyššieho súdu. Vzniknutú situáciu ani nemal ako konzultovať s obhajkyňou, keďže hneď po jeho vstupe do pojednávacej miestnosti bolo verejné zasadnutie otvorené a slovo dostal až na záver, a to bez toho, aby z dovtedajšieho priebehu verejného zasadnutia mohol predvídať, že sa bude rozhodovať aj o jeho väzbe. Nebol ani informovaný najvyšším súdom o všetkých procesných právach v dovolacom konaní. Zanedbanie poučovacej povinnosti zavinilo, že nemohol účinne realizovať svoje procesné práva, a to najmä vo vzťahu voči nepredvídateľnej väzbe a v tejto súvislosti sa k dôvodom väzby vyjadriť.

e) Sťažovateľ namieta tiež nedoručenie vyjadrenia Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (ďalej len „generálna prokuratúra“) pred verejným zasadnutím, a to pre prípad, že také vyjadrenie bolo vôbec podané.

1.2 Sťažovateľ žiada vydať tento nález (časti, ktoré po čiastočnom odmietnutí sťažnosti zostali nepodstatné, boli vynechané):

„1. Základné právo sťažovateľa... na (osobnú) slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5 ods. 1 písm. a), c)... 3, 4 dohovoru... bolo (i) bolo protiústavným postupom ako iným zásahom a protiústavným uznesením najvyššieho súdu SR č. 1 Tdo 49/2012 zo dňa 3. 10. 2012... porušené (boli).

2. Právoplatné protiústavné uznesenie Najvyššieho súdu SR č. 1 Tdo 49/2012 zo dňa 3. 10. 2012 sa v celom rozsahu zrušuje a vec sa nevracia späť; súčasne sa sťažovateľ prepúšťa z väzby na slobodu.

...

4. Najvyššiemu súdu SR sa v konaní pod č. 1 Tdo 49/2012 právoplatnosťou (doručením) tohto nálezu zakazuje pokračovať v porušovaní vyššie označených základných práv a slobôd sťažovateľa.

5. Sťažovateľovi sa priznáva primerané finančné zadostučinenie vo výške 100.000 € ako nemajetková, morálna a majetková ujma za porušenie hmotných práv na súkromie, na ochranu zdravia, na ochranu osobných údajov, na osobnú slobodu a bezpečnosť sťažovateľa, ktoré sa solidárne zaväzuje vyplatiť k rukám sťažovateľa Najvyšší súd SR a Okresný súd Žilina právoplatnosťou tohto nálezu.

6. Najvyšší súd SR... sa... zaväzujú k náhrade všetkých prípadných trov konania štátu a sťažovateľa, všetko do 15 dní od právoplatnosti tohto nálezu.“

1.3 Z ďalších podaní sťažovateľa z 5. decembra 2012 doručeného ústavnému súdu 18. decembra 2012 a z 15. februára 2013 doručeného elektronicky toho istého dňa nevyplývajú žiadne ďalšie relevantné argumenty.

2. Z vyjadrenia predsedu najvyššieho súdu č. k. KP 3/2013-1 z 22. januára 2013, ako aj z pripojeného stanoviska predsedu senátu najvyššieho súdu z 21. januára 2013 (obe doručené ústavnému súdu 28. januára 2013) vyplýva, že sťažnostné námietky nepovažujú za opodstatnené a dôvodné. Najvyšší súd po zrušení rozsudku okresného súdu bol v zmysle ustanovenia § 380 ods. 2 Trestného poriadku povinný rozhodnúť o väzbe sťažovateľa. Keďže najvyšší súd považoval vzhľadom na výšku trestu, ktorý mu hrozil opätovným rozhodnutím okresného súdu, t. j. sedem rokov a osem mesiacov, ako i na skutočnosť, že sťažovateľ už bol trestne stíhaný, za potrebné v období od rozhodnutia o zrušení rozsudku do opätovného rozhodnutia okresného súdu ponechať sťažovateľa vo väzbe, vzal ho uznesením z 3. októbra 2012 do väzby z dôvodu uvedeného v ustanovení § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku. Pritom uviedol, že sa pri rozhodovaní spravoval ustanovením § 380 ods. 2 Trestného poriadku a sťažovateľa vzal do väzby z dôvodov uvedených

v ustanovení § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku, t. j. z dôvodu tzv. preventívnej väzby, keďže dospel k záveru, že u sťažovateľa vzhľadom na jeho profil osobnosti, spôsob predchádzajúceho života (ide o viackrát súdne trestaného) a závažnosť trestnej činnosti, pre ktorú je trestne stíhaný (pokús o útek z ústavu na výkon väzby), existujú okolnosti zakladajúce dôvodnú obavu, že bude konať spôsobom predpokladaným v ustanovení § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku. Zároveň nie je pravdivé tvrdenie sťažovateľa, podľa ktorého prokuratúra, ale ani ministerka nenavrhlí jeho opätovné vzatie do väzby. Z dovolania vyplýva, že ministerka okrem iného navrhla, aby najvyšší súd rozhodol aj o väzbe sťažovateľa. Rovnaký návrh uviedla vo svojom vyjadrení aj obhajkyňa sťažovateľa. Miesto výkonu väzby bolo určené podľa miesta bydliska sťažovateľa. K porušeniu práv nedošlo ani usadením sťažovateľa v pojednávacej miestnosti, keďže obhajkyňa bola v miestnosti prítomná a mohla hájiť jeho práva. Nie je povinnosťou najvyššieho súdu dávať sťažovateľovi v dovolacom konaní poučovaciu povinnosť. Podľa najvyššieho súdu sťažovateľ mal aj možnosť vyjadriť sa k vyjadreniu prokurátora k podanému dovolaniu.

3. Z repliky právnej zástupkyne sťažovateľa z 15. februára 2013 doručenej ústavnému súdu 19. februára 2013 vyplýva, že táto nesúhlasí s vyjadrením najvyššieho súdu. Návrh ministerky, ako aj obhajkyne sťažovateľa rozhodnúť o väzbe pramenil z ustanovenia § 386 ods. 2 Trestného poriadku a nebol jednoznačným návrhom na vzatie do väzby, ako to interpretuje najvyšší súd. Nemožno súhlasiť so záverom, že profil osobnosti, spôsob predchádzajúceho života a závažnosť trestnej činnosti, pre ktorú je sťažovateľ stíhaný, bol dostatočný na vzatie do väzby podľa § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku. Pri tzv. preventívnej väzbe musí byť preukázaná dôvodná obava, že obvinený bude pokračovať v trestnej činnosti, dokoná trestný čin, o ktorý sa pokúsil, alebo vykoná trestný čin, ktorý pripravoval alebo ktorým hrozil. Ani z jedného z argumentov použitých najvyšším súdom však takáto dôvodná obava nevyplýva. Bolo potrebné zaoberať sa zároveň aj otázkou, či v prípade vzatia sťažovateľa do väzby nebudú prekročené zákonné lehoty trvania väzby. Sťažovateľ mal byť pred rozhodnutím o väzbe vypočutý. Ďalej poukazuje na to, že rozsudkom okresného súdu z 12. decembra 2012 bola schválená dohoda o vine a treste zo 16. decembra 2008 v znení zmeny dohody z 12. decembra 2012. Týmto novým rozsudkom bol sťažovateľ uznaný vinným v rovnakom rozsahu ako v predchádzajúcom

rozsudku, avšak bolo upustené od uloženia súhrnného trestu. Preto už ani neprichádza do úvahy vrátenie veci ústavným súdom na ďalšie konanie a prepustenie sťažovateľa z väzby na slobodu. Bod 2 navrhovaného znenia nálezu upravil takto:

„2. Právoplatné protiústavného uznesenie Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 1 Tdo 49/2012, zo dňa 3. 10. 2012 sa v celom rozsahu zrušuje a vec sa mu nevracia späť na ďalšie konanie a rozhodnutie; súčasne sa zrušujú aj všetky ďalšie rozhodnutia na zrušené rozhodnutie obsahovo nadväzujúce, ak vzhľadom na zmenu, ku ktorej došlo zrušením, stratili podklad.

Vo zvyšku zostáva návrh znenia nálezu nezmenený.“

3.1 Z osobného doplnenia repliky sťažovateľa z 21. apríla 2013 doručeného ústavnému súdu 23. apríla 2013 vyplýva, že sťažovateľ žiada, aby senát ústavného súdu konanie prerušil a postúpil plénu ústavného súdu jeho návrh na vyslovenie nesúlady § 380 ods. 1, 2 a 3 Trestného poriadku s čl. 1 ods. 1, čl. 12 ods. 1 a 2 a čl. 17 ústavy, ako aj s čl. 5 ods. 1 písm. a) a c), ods. 3 a 4 dohovoru. Ďalej trvá na tom, že napadnuté uznesenie najvyššieho súdu je nepreskúmateľné pre absolútnu absenciu skutkových okolností trestného činu v tomto uznesení.

3.2 Z prípisu právnej zástupkyne sťažovateľa z 22. apríla 2013 doručeného ústavnému súdu 24. apríla 2013 vyplýva, že navrhuje priznať náhradu trov konania sťažovateľovi vzniknutých právnym zastúpením v celkovej výške 331,13 €.

II.

4. Na účely prerokovania sťažnosti sa ústavný súd oboznámil s rozsudkom okresného súdu sp. zn. 34 T 58/2008 z 13. februára 2009, zápisnicou o verejnom zasadnutí senátu najvyššieho súdu sp. zn. 1 Tdo 49/2012 z 3. októbra 2012, rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 1 Tdo 49/2012 z 3. októbra 2012, jeho uznesením zhodnej spisovej značky z 3. októbra 2012 a rozsudkom okresného súdu sp. zn. 1 T 163/2012 z 12. decembra 2012.

4.1 Z rozsudku okresného súdu sp. zn. 34 T 58/2008 z 13. februára 2009 vyplýva, že ním bola potvrdená dohoda o vine a treste z 3. januára 2009 uzavretá medzi prokurátorom

na jednej strane a obvinenými na strane druhej (sťažovateľom, S. T. a F. M.). Na základe dohody boli všetci traja uznaní vinnými za to, že od presne nezistenej doby do 7.00 h 2. novembra 2005 v ústave na výkon väzby po predchádzajúcej dohode vytrhli z postele tyč, ktorou po jej prispôbení všetci traja striedavo vysekávali otvor do vonkajšej steny cely s úmyslom utiecť z ústavu, k tomuto rovnako použili i časti okna, poškodili dva podhlavníky, dva matrace, povlak na podhlavník, povlak na prikrývku, posteľnú plachtu, uterák a oblečenie, pričom 2. novembra 2005 asi o 4.30 h bol v stene cely smerujúcej do dvora vytvorený otvor o rozmeroch 40x50 cm a do tohto otvoru sa vsunul F. M., ktorého však vyrušilo nákladné motorové vozidlo zn. Avia, ktoré v tom čase prichádzalo na dvor, a útek znemožnili príslušníci ústavu na výkon väzby. Poškodením cely a jej zariadenia, ako aj výstrojných súčiastok vznikla škoda vo výške 10 925,70 Sk. Boli tým spáchané trestné činy marenia výkonu úradného rozhodnutia podľa § 171 ods. 2 písm. b) Trestného zákona a poškodzovania cudzej veci podľa § 257 ods. 1 Trestného zákona. Sťažovateľovi bol uložený úhrnný a súhrnný trest odňatia slobody v trvaní 7 rokov a 8 mesiacov, pričom zároveň bol zrušený výrok o treste odňatia slobody vo výmere 7 rokov, ktorý mu bol uložený rozsudkom okresného súdu sp. zn. 5 T 223/05 v spojení s uznesením Krajského súdu v Žiline sp. zn. 1 To 152/06 z 11. júla 2006.

4.2 Zo zápisnice o verejnom zasadnutí senátu najvyššieho súdu sp. zn. 1 Tdo 49/2012 z 3. októbra 2012 okrem iného vyplýva, že sťažovateľ bol osobne prítomný a rovnako aj jeho obhajkyňa Mgr. L. V. Po konštatovaní predsedu senátu o zachovaní päťdňovej lehoty na prípravu verejného zasadnutia člen senátu podal správu o stave veci a oboznámil podstatný obsah doterajšieho konania. V rámci konečných návrhov zástupkyňa Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky uviedla, že trvá na podanom dovolaní a navrhuje mu vyhovieť. Zástupkyňa generálnej prokuratúry uviedla, že navrhuje, aby najvyšší súd vyhovel dovolaniu v celom rozsahu. Obhajkyňa sťažovateľa uviedla, že navrhuje, aby najvyšší súd vyhovel dovolaniu v celom rozsahu. Sťažovateľ uviedol, že sa pridrižiava návrhu svojej obhajkyne a navrhuje, aby najvyšší súd vyhovel dovolaniu v celom rozsahu. Potom bol vyhlásený rozsudok, ktorým bolo dovolaniu vyhovené, a následne bez akéhokoľvek ďalšieho výsluchu sťažovateľa došlo k vyhláseniu uznesenia s týmto výrokom: „Podľa § 380 ods. 2 Tr. por. z dôvodu uvedeného v § 71 ods. 1 písm. c) Tr. por.

sa obvinený J. Š., bytom K., t. č. v ÚVTOS Ž., berie do väzby. Väzba začína dňom 3. 10. 2012 o 13.45 hod a vykoná sa v Ústave na výkon väzby v Ž.“

4.3 Z rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. 1 Tdo 49/2012 z 3. októbra 2012 vyplýva, že ním bolo vyslovené, že rozsudkom okresného súdu sp. zn. 34 T 58/2008 z 13. februára 2009 bol porušený zákon z dôvodu § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku v ustanovení § 349 ods. 2 Trestného zákona v neprospech sťažovateľa s tým, že sa rozsudok okresného súdu vo vzťahu k sťažovateľovi zrušuje a okresnému súdu sa prikazuje, aby vec v potrebnom rozsahu znovu prerokoval a rozhodol. Podľa názoru najvyššieho súdu procesný postup samosudkyne okresného súdu, výsledkom ktorého bol rozsudok, ktorým bol sťažovateľovi uložený súhrnný trest odňatia slobody, hoci skorší trest bol uložený v konaní pred senátom, treba hodnotiť ako nezákonný postup. Sťažovateľ tým, že okresný súd nerozhodoval v senáte, bol odňatý zákonnému sudcovi, a teda nebol odsúdený v regulárnom procese. Znamená to zároveň aj porušenie práva sťažovateľa na obhajobu zásadným spôsobom. Najvyšší súd nerozhodol o prerušení výkonu trestu odňatia slobody sťažovateľa, keďže konštatované porušenie zákona má formálno-procesný charakter a rozsudok okresného súdu sa inak javí ako vecne správny. Okrem toho prihliadol aj na výšku trestu odňatia slobody, uloženie ktorého sťažovateľovi v novom konaní hrozí s prihliadnutím aj na dosiaľ odpykanú časť trestu.

4.4 Z uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Tdo 49/2012 z 3. októbra 2012 vyplýva, že ním bol sťažovateľ podľa § 380 ods. 2 Trestného poriadku vzatý do väzby z dôvodu uvedeného v § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku s tým, že väzba sa začína 3. októbra 2012 o 13.45 h a bude sa vykonávať v ústave na výkon väzby. Podľa názoru najvyššieho súdu existujú okolnosti zakladajúce dôvodnú obavu, že sťažovateľ bude konať spôsobom predpokladaným v ustanovení § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku, podľa ktorého obvinený môže byť vzatý do väzby len vtedy, ak doteraz zistené skutočnosti nasvedčujú tomu, že skutok, pre ktorý bolo začaté trestné stíhanie, bol spáchaný, má znaky trestného činu, sú dôvody na podozrenie, že tento skutok spáchal obvinený a z jeho konania alebo ďalších konkrétnych skutočností vyplýva dôvodná obava, že bude pokračovať v trestnej činnosti, dokoná trestný čin, o ktorý sa pokúsil, alebo vykoná trestný čin, ktorý pripravoval

alebo ktorým hrozil. Konkrétne skutočnosti odôvodňujúce väzobné dôvody spočívajú jednak v profile osoby sťažovateľa, v spôsobe jeho predchádzajúceho života, ako aj povahe a závažnosti trestnej činnosti, pre ktorú je trestne stíhaný.

4.5 Z rozsudku okresného súdu sp. zn. 1 T 163/2012 z 12. decembra 2012 vyplýva, že ním bola potvrdená dohoda o vine a treste zo 16. decembra 2008 v znení zmeny z 12. decembra 2012, ktorá bola uzatvorená medzi prokurátorom Okresnej prokuratúry Žilina a sťažovateľom. Na základe dohody bol sťažovateľ uznaný vinným v rovnakom rozsahu ako v skoršom zrušenom rozsudku z 13. februára 2009, avšak na rozdiel od tohto sa tentoraz upustilo od uloženia súhrnného trestu, pretože trest uložený skorším rozsudkom okresného súdu sp. zn. 5 T 223/2005 z 2. marca 2006 v spojení s uznesením Krajského súdu v Žiline sp. zn. 1 To 152/2006 z 11. júla 2006 vo výmere sedem rokov je dostatočný. Rozsudok sa stal právoplatným 12. decembra 2012.

5. Podľa zistenia ústavného súdu bol sťažovateľ 12. decembra 2012 prepustený na slobodu.

III.

6. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovať v porušovaní základných práv

a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak je to možné, prikázať aby ten, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, obnovil stav pred porušením.

7. Podľa čl. 5 ods. 1 písm. c) dohovoru každý má právo na slobodu a osobnú bezpečnosť. Nikoho nemožno pozbaviť slobody okrem nasledujúcich prípadov, pokiaľ sa tak stane na základe postupu stanoveného zákonom:

zákonné zatknutie alebo pozbavenie slobody za účelom predvedenia pred príslušný súdny orgán pre dôvodné podozrenie zo spáchania trestného činu alebo ak je to dôvodne považované za potrebné za účelom zabránenia spáchaniu trestného činu alebo úteku po jeho spáchaní.

Podľa čl. 5 ods. 3 dohovoru každý, kto je zatknutý alebo pozbavený slobody v súlade s ustanovením odseku 1 písm. c) tohto článku, musí byť ihneď predvedený pred sudcu alebo inú úradnú osobu splnomocnenú zákonom na výkon súdnej moci a má právo, aby jeho vec bola prejednaná v primeranej lehote, alebo byť prepustený počas konania. Prepustenie sa môže podmieniť zárukou, že sa takáto osoba dostaví na pojednávanie.

Podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru každý, kto je zatknutý alebo inak pozbavený slobody, má právo podať návrh na začatie konania, v ktorom súd urýchlene rozhodne o zákonnosti pozbavenia jeho slobody a nariadi prepustenie, ak je pozbavenie slobody nezákonné.

7.1 V prerokúvanej veci bol sťažovateľ vzatý do preventívnej väzby podľa ustanovení § 71 a nasl. Trestného poriadku, teda v rámci trestného konania pre dôvodné podozrenie z trestného činu, za ktorý mal byť sťažovateľ po zrušení rozsudku okresného súdu sp. zn. 34 T 58/2008 z 13. februára 2009 opätovne súdený. Takéto obmedzenie osobnej slobody *ratione materiae* spadá pod úpravu čl. 5 ods. 1 písm. c) dohovoru (porov. Kmec, J. In: Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M. Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. Praha : C. H. Beck, 2012, s. 484). Ku vzatiu do väzby však došlo až po zrušení rozsudku súdu, na základe ktorého sťažovateľ vykonával trest odňatia slobody,

počas ktorého bolo obmedzenie jeho osobnej slobody založené na písmene a) toho istého odseku. Napadnuté uznesenie najvyššieho súdu tak malo za následok zmenu dôvodu obmedzenia osobnej slobody; zároveň išlo o súdne rozhodnutie, ktorého účelom bolo založiť zákonný základ obmedzenia osobnej slobody sťažovateľa, nie preskúmať zákonnosť jeho trvania. V dôsledku toho sa na konanie a rozhodovanie najvyššieho súdu o väzbe sťažovateľa vzťahovali predovšetkým požiadavky čl. 5 ods. 3 dohovoru, ktoré však tvoria organickú jednotu s požiadavkami samotného čl. 5 ods. 1 písm. c).

7.2 Už druhá veta čl. 5 ods. 1 dohovoru ustanovuje, že k zbaveniu osobnej slobody môže dôjsť jedine postupom ustanoveným zákonom. Pojem „zákonnosť zbavenia osobnej slobody“ judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) vykladá v prvom rade ako „súlady s domácim (národným) právom“ (pozri napr. rozsudok zo 6. novembra 2011, Žúbor proti Slovensku, sťažnosť č. 7711/06, ods. 47 a 48). Podobne ústavný súd vo svojej judikatúre k čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy zdôrazňuje, že integrálnou súčasťou ochrany poskytovanej citovanými ustanoveniami je aj príslušná zákonná úprava upravujúca predpoklady vzatia do väzby, ako aj postup pri rozhodovaní tak o vzatí do väzby, ako aj pri ďalších rozhodnutiach o väzbe (porov. I. ÚS 165/02, I. ÚS 67/03). Zároveň však táto judikatúra zdôrazňuje, že nie každé porušenie vnútroštátneho práva je zároveň aj porušením čl. 5 ods. 1 dohovoru. Naopak, pozornosť ESLP si zasluhujú len také porušenia, ktoré možno posudzovať ako „hrubú alebo zjavnú nesprávnosť (vadu)“. Tento pojem nie je možné presne definovať, ale v závislosti na okolnostiach môže ísť napríklad o prekročenie právomoci, nevypočutie osoby, ktorej osobná sloboda bola obmedzená, neuvedenie dôvodov obmedzenia osobnej slobody alebo zlomyseľnosť (v zmysle nedostatku dobromyseľnosti) na strane vnútroštátnych orgánov (porov. napr. rozsudok z 31. mája 2011, Chodorkovskij proti Rusku, sťažnosť č. 5829/04, ods. 157). To, samozrejme, neznamená, že by inú nezákonnosť v postupe vnútroštátnych orgánov nebolo možné zohľadniť pri skúmaní porušenia čl. 5 ods. 3 alebo 4 dohovoru.

7.3 Ustanovenie čl. 5 ods. 1 písm. c) dohovoru potom podľa judikatúry ESLP umožňuje obmedzenie osobnej slobody okrem iného aj pre dôvodné podozrenie zo spáchania trestného činu. Podľa judikatúry ESLP (porov. zhrnutie napr. v rozsudku

z 21. decembra 2010, Michalko proti Slovensku, sťažnosť č. 35377/05, ods. 112 a 113 a tam citovaná prejudikatúra) „dôvodnosť“ podozrenia predpokladá existenciu skutočností alebo informácií, ktoré objektívnemu pozorovateľovi umožnia urobiť záver, že daná osoba mohla trestný čin spáchať. Takouto skutočnosťou môže byť okrem iného aj priznanie podozrivého [porov. napr. rozhodnutie Európskej komisie pre ľudské práva zo 6. septembra 1995, K. L. proti Fínsku, sťažnosť č. 2581/93, časť „Právo“ („*The Law*“), bod 1].

7.4 Článok 5 ods. 3 dohovoru podľa judikatúry EŠLP okrem iného vyžaduje, aby väzba obvineného bola – popri dôvodnom podozrení zo spáchania trestného činu, ktoré je *condicio sine qua non* obmedzenia osobnej slobody podľa čl. 5 ods. 1 písm. c) dohovoru – založená na relevantných a dostatočných dôvodoch verejného záujmu, medzi ktoré môže patriť aj zabránenie v páchaní ďalších trestných činov. To si od vnútroštátnych súdnych orgánov vyžaduje, aby, vychádzajúc z prezumpcie nevinu, preskúmali všetky okolnosti svedčiace v prospech a proti existencii takýchto dôvodov, ktoré opodstatnia odchýlku od pravidla rešpektovania osobnej slobody podľa čl. 5, a uviesť ich vo svojich rozhodnutiach (porov. napr. rozsudok Veľkej komory z 3. októbra 2006, McKay proti Spojenému kráľovstvu, sťažnosť č. 543/03, ods. 43). Argumenty za prepustenie a proti nemu nesmú byť „všeobecné a abstraktné“, ale musia odkazovať na špecifické skutočnosti a osobné pomery danej osoby, ktoré odôvodnia jej väzbu (porov. rozsudok z 12. decembra 1991, Clooth proti Belgicku, sťažnosť č. 12817/87, ods. 44, zhodne aj III. ÚS 38/01). Osobitne preventívna väzba nemôže byť považovaná za prostriedok všeobecnej prevencie, ale musí smerovať k zabráneniu spáchania určitého konkrétneho trestného činu (porov. rozsudok zo 6. novembra 1980, Guzzardi proti Taliansku, sťažnosť č. 7367/76, ods. 102). Európsky súd pre ľudské práva napríklad považoval za porušenie čl. 5 ods. 3 dohovoru prípad, keď súdne rozhodnutia o preventívnej väzbe boli odôvodnené krátkou štandardnou formuláciou, že obvinený bol v minulosti odsúdený, nemá stále bydlisko, prácu ani rodinu a že by mohol spáchať ďalšie trestné činy (pozri rozsudok z 15. februára 2005, Sulaoja proti Estónsku, sťažnosť č. 55939/00, ods. 64).

Z procedurálneho hľadiska čl. 5 ods. 3 dohovoru vyžaduje, aby bol ten, o čej osobnej slobode sa rozhoduje, predvedený pred sudcu alebo inú úradnú osobu. Sudca alebo iná úradná osoba ho musí vypočuť a preskúmať, či väzba (obmedzenie osobnej slobody) je

oprávnená alebo nie (porov. napr. rozsudok zo 4. októbra 2005, Sarban proti Moldavsku, sťažnosť č. 3456/05, ods. 109). Ako už bolo uvedené, môže jeho nevypočutie založiť arbitrárnosť obmedzenia jeho osobnej slobody. Pokiaľ je prvým úkonom obmedzenia osobnej slobody súdne rozhodnutie, ktorým sa zároveň nariaďuje väzba, je podľa názoru ústavného súdu súčasťou práva na vypočutie aj právo na informáciu o tom, že sa vôbec pristúpi k rozhodovaniu o väzbe a na oboznámenie so skutočnosťami, na ktorých súd hodlá svoje rozhodnutie o väzbe založiť. Inak sa totiž osoba, ktorá má byť vzatá do väzby, nemôže k otázke svojho vzatia do väzby zmysluplne vyjadriť.

8. Vychádzajúc z týchto všeobecných východísk, pristúpil ústavný súd k posúdeniu jednotlivých sťažnostných námietok v rozsahu, v akom boli prijaté na ďalšie konanie (porov. s. 3 a nasl. tohto nálezu).

K bodu a) a b)

9. Najvyšší súd o väzbe sťažovateľa rozhodoval podľa ustanovenia § 380 ods. 2 Trestného poriadku, ktoré predpokladá obligatórne rozhodnutie o väzbe po zrušení rozsudku, na základe ktorého si obvinený (odsúdený) odpykáva trest odňatia slobody. Citované ustanovenie však nenúti najvyšší súd, aby obvineného do väzby vzal (neupravuje teda prípad obligatórnej väzby). Najvyšší súd tak môže obvineného do väzby nevziať alebo vziať, ak sú tu konkrétne dôvody väzby podľa § 71 ods. 1 Trestného poriadku (porov. Čentěš, J. In: Minárik, Š. a kol. Trestný poriadok. Stručný komentár. Bratislava : IURA EDITION, 2006, s. 871). Napadnuté uznesenie teda nemožno považovať za úplne svojvoľné, keďže citované ustanovenie Trestného poriadku dáva najvyššiemu súdu právomoc vziať obvineného do väzby.

Rozhodnutie najvyššieho súdu, ktorým vzal obvineného do väzby podľa § 380 ods. 2 Trestného poriadku, je podľa názoru ústavného súdu rozhodnutím o väzbe v zmysle § 72 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku, keďže zo žiadneho jeho ustanovenia nevyplýva, že by sa pri rozhodovaní najvyššieho súdu ako dovolacieho súdu o väzbe nemala použiť všeobecná úprava väzby v § 71 až § 84 Trestného poriadku (pozri napr. aj 4 Tdo 8/2012). Z ustanovenia § 72 ods. 2 druhej vety Trestného poriadku ale vyplýva, že návrh prokurátora

je potrebný len v prípravnom konaní pri rozhodovaní sudcu pre prípravné konanie. V ostatných prípadoch, kedy o väzbe rozhoduje „súd“ (t. j. v zmysle § 10 ods. 4 Trestného poriadku aj najvyšší súd), teda mimo prípravného konania, návrh prokurátora nie je potrebný. Ani z ustanovenia § 380 ods. 2 Trestného poriadku nemožno – na rozdiel od odseku 1 tohto paragrafu, ktorý vyžaduje návrh ministra spravodlivosti alebo generálneho prokurátora – vyvodit', že by dovolací súd mal o väzbe rozhodovať len na návrh niektorej zo strán. Taktiež z ustanovení čl. 5 ods. 1 písm. c), ods. 3 alebo 4 dohovoru nemožno vyvodit' požiadavku, aby sa o väzbe rozhodovalo len na návrh prokurátora, resp. inej osoby odlišnej od súdu. Z uvedeného dôvodu nie je podľa názoru ústavného súdu dôvodná ani druhá námietka sťažovateľa, že nebol podaný návrh na jeho vzatie do väzby, keďže takáto námietka – aj keby bola pravdivá – by nemala žiadnu relevanciu vo vzťahu k zákonnosti postupu najvyššieho súdu. V dôsledku toho nie je potrebné skúmať správnosť tvrdenia najvyššieho súdu v jeho vyjadrení, či možno návrh „*aby... podľa § 380 ods. 2 Tr. por. rozhodol o väzbe obvineného*“ urobený ministerkou spravodlivosti v dovolaní (na s. 5) interpretovať ako návrh „aby bol obvinený vzatý do väzby“.

10. Ďalšou námietkou sťažovateľa je, že dôvod väzby podľa § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku nebol vôbec daný, pričom odôvodnenie uznesenia najvyššieho súdu v tomto smere bolo celkom nedostačujúce a nekonkrétne. Ide teda v skutočnosti o dve samostatné námietky, ktoré treba preskúmať samostatne.

10.1 Náležitosti odôvodnenia uznesenia o väzbe upravuje ustanovenie § 72 ods. 2 druhej vety Trestného poriadku, podľa ktorého sa uznesenie o vzatí do väzby musí odôvodniť aj skutkovými okolnosťami, o ktoré sa výrok opiera, čo znamená opísanie konania, skutočností alebo okolností, z ktorých súd, resp. sudca pre prípravné konanie dospel k záveru, že je daný niektorý z väzobných dôvodov. V súlade s už citovanou judikatúrou ESLP k čl. 5 ods. 3 dohovoru je pritom nevyhnutné, aby tento opis nebol všeobecný alebo abstraktný, ale aby šlo o konkrétne konania, skutočnosti či okolnosti v určitom čase s určitým obsahom. Musí teda ísť o opis tých „konkrétnych skutočností“, ktorých existencia v zmysle predvetia § 71 ods. 1 Trestného poriadku reálne odôvodňuje existenciu niektorého väzobného dôvodu. Ústavný súd po preskúmaní napadnutého

uznesenia najvyššieho súdu konštatuje, že toto uznesenie uvedeným požiadavkám nevyhovuje. Jeho skutočné odôvodnenie sa totiž vyčerpáva v jedinej vete: „*Konkrétne skutočnosti odôvodňujúce väzobné dôvody spočívajú jednak v profile osoby sťažovateľa, v spôsobe jeho predchádzajúceho života, ako aj povahe a závažnosti trestnej činnosti, pre ktorú je trestne stíhaný.*“

V ustanovení § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku sú obsiahnuté tri relatívne samostatné dôvody preventívnej väzby, na ktorých naplnenie musia byť splnené osobitné podmienky. Je logické, že predpokladom rizika dokonania trestného činu je, aby sa ešte pred rozhodnutím súdu obvinený dopustil konania, ktoré možno kvalifikovať aspoň ako pokus. Predpokladom rizika dokonania pripravovaného alebo vyhrážky trestným činom vyžaduje už také ukončené konanie, ktoré možno ako takúto prípravu alebo vyhrážku kvalifikovať. Konečne, záver o riziku pokračovania v trestnej činnosti nevyhnutne predpokladá už predchádzajúce spáchanie aspoň jedného dokonaného trestného činu. Z odôvodnenia napadnutého uznesenia predovšetkým nie je zrejmé už to, ktorú z týchto troch možností považoval najvyšší súd v sťažovateľovom prípade za naplnenú, len vylučovacou metódou možno dospieť k záveru, že ide pravdepodobne o prvú (riziko pokračovania v páchaní trestnej činnosti). Najvyšší súd však neuvádza, v akej konkrétnej trestnej činnosti by mal sťažovateľ pokračovať. Ďalej z celého obsahu uznesenia najvyššieho súdu nie je zrejmé, v čom má spočívať onen profil osoby páchatel'a, spôsob predchádzajúceho života a povaha a závažnosť trestnej činnosti, pre ktorú bol trestne stíhaný. Odôvodnenie napadnutého uznesenia, naopak, vykazuje rovnaké nedostatky, aké vo veci Sulaoja proti Estónsku viedli ESLP k záveru o porušení práva sťažovateľa zaručeného v čl. 5 ods. 3 dohovoru. Podľa názoru ústavného súdu si odôvodnenie uznesenia, ktorým sa konštatuje existencia prvého dôvodu preventívnej väzby podľa § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku („... bude pokračovať v trestnej činnosti...“), vyžaduje zhodnotenie tak povahy i závažnosti trestnej činnosti, ktorú obvinený doteraz (s)páchal, ako aj tých okolností, ktoré s ohľadom na osobu obvineného, jeho sociálne a rodinné pomery, prostredie, v ktorom pracuje alebo pohybuje sa, vytvárajú alebo zvyšujú riziko ďalšieho páchania určitej konkrétnej trestnej činnosti.

Až vo vyjadrení k sťažnosti predseda senátu citovanú jedinou vetu odôvodnenia uznesenia najvyššieho súdu rozviedol tak, že spôsobom predchádzajúceho života mal

najvyšší súd na mysli, že sťažovateľ bol viackrát súdne trestaný, a závažnosť trestnej činnosti videl v tom, že je stíhaný pre pokus úteku z ústavu na výkon väzby. Odhliadnuc od toho, že ani takéto doplnenie odôvodnenia podľa ústavného súdu nenapĺňa požiadavku „konkrétnych skutkových okolností“ vyplývajúcu z § 76 ods. 2 druhej vety Trestného poriadku, ústavný súd nemôže takéto doplnenie odôvodnenia predsedom senátu akceptovať ako súčasť odôvodnenia napadnutého uznesenia (porov. II. ÚS 433/2012).

10.2 Ústavný súd navyše zistil, že veľmi podobnú stručnú formuláciu odôvodnenia uznesenia o vzatí do väzby podľa § 380 ods. 2 Trestného poriadku používa najvyšší súd aj v iných veciach, pokiaľ ide o obvinených, ktorí už boli trestaní (pozri napríklad jeho rozsudky 3 Tdo 78/2012, 3 Tdo 64/2011, 4 Tdo 8/2012, 4 Tdo 5/2012 a uznesenia 2 Tdo 76/2012, 5 Tdo 29/2011).

10.3 Na otázku, aký má byť obsahový vzťah medzi trestnou činnosťou (s)páchanou obvineným pred jeho vzatím do väzby a trestnou činnosťou, ktorej riziko pri ponechaní obvineného na slobode hrozí, doteraz existujú tri názory: a) pokračujúca trestná činnosť musí byť zhodnej právnej kvalifikácie ako tá, kvôli ktorej je obvinený stíhaný, b) pokračujúca trestná činnosť môže byť akejkoľvek povahy (tak napr. Najvyšší súd Českej socialistickej republiky, Bulletin NS ČSR 4/1984) alebo c) pokračujúca trestná činnosť musí byť aspoň rovnakej povahy alebo druhu (pozri zhrnutie u Mandáka, V. Předstižná vazba s přihlédnutím k novele trestního řádu z roku 1995. Bulletin advokacie, roč. 1996, č. 4, s. 15 a nasl.). V slovenskej trestnej procesualistike je – zdá sa – zastávaný prevažne tretí spomenutý názor (pozri Čentěš, J. In: Minárik, Š. a kol. cit. dielo, s. 237). Z uznesenia najvyššieho súdu nie je možné zistiť, ako ustálil druh alebo povahu trestnej činnosti, ktorej páchanie zo strany sťažovateľa v prípade jeho ponechania na slobode hrozilo, takže nie je možné ani zistiť, ktorý z uvedených troch výkladových názorov najvyšší súd zastáva. Za týchto okolností sa ústavný súd necíti povolaný riešiť túto spornú teoretickú otázku, keďže ide v prvom rade o výklad podústavného práva, ktorá patrí do právomoci všeobecných súdov, nie ústavného súdu. Jeho úloha sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti takejto interpretácie s príslušnými referenčnými nadzákonnými normami (konštantná judikatúra, porov. z posledného obdobia napr. I. ÚS 297/2012 a IV. ÚS 628/2012). Keďže

v prerokúvanej veci najvyšší súd žiadnu argumentáciu v prospech toho či onoho výkladu nepredstavil, nie je ani možné skúmať jej ústavnú súladnosť. Ak by však bolo možné predpokladať, že najvyšší súd vychádzal z uvedeného stanoviska právnej vedy (čomu by nasvedčovalo aj jeho vyjadrenie k sťažnosti), potom podľa ústavného súdu nie je logicky úplne zrejmé, ako sa vzatím do väzby zabráni v páchaní trestnej činnosti, ktorá je realizovateľná práve len v ústavoch na výkon väzby, ústavoch na výkon trestu odňatia slobody a podobných zariadeniach.

10.4 Možno uzavrieť, že napadnuté uznesenie najvyššieho súdu svojim nedostatočným odôvodnením potreby vzatia sťažovateľa do väzby porušuje ustanovenie § 72 ods. 2 druhej vety Trestného poriadku, a tým aj práva sťažovateľa zaručené v čl. 5 ods. 3 dohovoru. Na druhej strane však podľa názoru ústavného súdu táto nezákonnosť nedosahuje takú intenzitu, aby zakladala porušenie čl. 5 ods. 1 dohovoru. Z napadnutého uznesenia sú totiž zrejmé určité dôvody, na ktorých sa vzatie do väzby zakladá, a akokoľvek sú tieto dôvody neurčité a nedostatočné, sú – minimálne v abstraktnej rovine – spôsobilé odôvodniť obmedzenie osobnej slobody podľa čl. 5 ods. 1 písm. c) dohovoru (porov. už citovaný Chodorkovskij proti Rusku, ods. 159 až 161).

K bodu d)

11. Je pravdou, že podľa časti II prílohy č. 7 k vyhláške Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 543/2005 Z. z. o Spravovacom a kancelárskom poriadku pre okresné sudy, krajské sudy, Špeciálny súd a vojenské sudy v znení neskorších predpisov má obvinený sedieť vedľa obhajcu. Uvedené ustanovenie sa však nevzťahuje na najvyšší súd (porov. vymedzenie okruhu súdov v § 2 ods. 1 citovanej vyhlášky), ktorý však tieto otázky neupravil ani vo svojej autonómnej normotvorbe (rokovacom poriadku ani organizačnom poriadku, porov. § 24 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov). V týchto otázkach tak panuje stav akéhosi „právneho vákua“, ktorý podľa názoru ústavného súdu nemožno považovať za optimálny a jeho riešenie by sa malo stať predmetom záujmu normotvorných orgánov, najmä zákonodarcu. Uvedené vynechanie najvyššieho súdu však nemožno preceňovať. Tak či onak ale platí, že z judikatúry ESLP k čl. 5 dohovoru nemožno podľa názoru ústavného

súdu vyvodit' právo obvineného sedieť počas rozhodovania o väzbe vedľa obhajcu. Takéto právo totiž podľa judikatúry ESĽP nie je nevyhnutne ani súčasťou záruk trestného konania podľa čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru (pozri napr. rozsudok z 30. septembra 2012, Titarenko proti Ukrajine, sťažnosť č. 31720/02, ods. 92). Sťažovateľ netvrdil, že by sa bol počas zasadania pokúsil o kontakt so svojou obhajkyňou a že by mu bol tento kontakt opatrením súdu alebo Zboru väzenskej a justičnej stráže odopretý, alebo že by bola narušená dôvernosť jeho prípadnej porady s obhajkyňou. Za týchto okolností nemohlo podľa ústavného súdu dôjsť k porušeniu práv sťažovateľa zaručených v čl. 5 ods. 1 a 3 dohovoru tým, že by nemohol využiť jej právnu pomoc. Možno však uzavrieť, že pre efektívnu obhajobu vo väzobnom konaní je žiaduca možnosť bezprostredného kontaktu s obhajcom.

12. Ďalšia skupina sťažovateľových námietok sa týka v podstate toho, že pred vyhlásením uznesenia o jeho vzatí do väzby nebol o tejto možnosti poučený a nemohol sa k nej vyjadriť. Vo vzťahu k tejto námietke najvyšší súd vo svojom vyjadrení uviedol v podstate len toľko, že bolo povinnosťou obhajkyne poučiť sťažovateľa o nutnosti rozhodnutia o väzbe a že dovolací súd nemá v tomto smere poučovaciu povinnosť. Tieto názory však podľa ústavného súdu nie sú úplne konzistentné so zákonnou úpravou.

12.1 Ústavný súd už v predošlom texte uviedol a odôvodnil, že rozhodnutie dovolacieho súdu o väzbe obvineného podľa § 380 ods. 2 Trestného poriadku je rozhodnutím o väzbe v zmysle § 72 ods. 1 Trestného poriadku a pokiaľ v § 380 nie je uvedené inak, vzťahuje sa naň úprava rozhodovania o väzbe uvedená v § 72 ods. 2. Podľa uvedeného ustanovenia však v dovolacom konaní platí, že pred rozhodnutím o väzbe musí byť obvinený vypočutý predsedom senátu, ktorý potom umožní prísediacim alebo sudcom, prokurátorovi a obhajcovi položiť obvinenému otázky týkajúce sa rozhodnutia o väzbe. Bez výsluchu obvineného možno rozhodnúť o väzbe len vtedy, ak obvinený výslovne požiadal, aby sa konalo v jeho neprítomnosti alebo ak zdravotný stav obvineného neumožňuje jeho výsluch. Ako už ústavný súd uviedol v bode 7.4, právo byť vypočutý v zmysle čl. 5 ods. 3 dohovoru znamená, že obvinený má právo vyjadriť sa k jednotlivým dôvodom väzby (presnejšie ku skutkovým okolnostiam, ktoré majú zakladať niektorý väzobný dôvod) a vzniesť argumenty proti existencii takýchto dôvodov, teda proti jeho vzatiu do väzby.

V prípravnom konaní sa o väzbe rozhoduje len na návrh prokurátora [pozri predošlé písmeno a)], ktorého návrhy a žiadosti sa podľa poslednej vety § 72 ods. 2 Trestného poriadku musia obvinenému vždy doručiť, takže obvinený si na ich základe môže pripraviť svoju obranu. Špecifikom rozhodovania o väzbe v dovolacom konaní podľa § 380 ods. 2 Trestného poriadku je rozhodovanie dovolacieho súdu *ex officio*. To znamená, že obvinený (spravidla) nemá predtým, než dovolací súd k takémuto rozhodnutiu pristúpi, možnosť sa oboznámiť s tým, či vôbec dovolací súd uvažuje o jeho vzatí do väzby a aké dôvody väzby v prípade obvineného vidí. To však podstatným spôsobom sťažuje prípadnú preventívnu obranu obvineného pred rozhodnutím dovolacieho súdu o väzbe. Následnú obranu obvineného zasa sťažuje skutočnosť, že proti takému rozhodnutiu nie je prípustná sťažnosť (§ 83 ods. 1 druhá veta Trestného poriadku).

12.2 Z uvedeného podľa názoru ústavného súdu vyplýva, že ak o väzbe obvineného rozhoduje dovolací súd podľa § 380 ods. 2 Trestného poriadku, je pred vzatím obvineného do väzby povinný zoznámiť obvineného s dôvodmi, ktoré prichádzajú v jeho prípade do úvahy ako väzobné dôvody, so skutkovými okolnosťami, z ktorých také dôvody vyplývajú, ako aj dôkaznými prostriedkami, z ktorých boli zistené. Súčasne je dovolací súd povinný uvážiť, či obvinený mal alebo mohol mať možnosť sa s týmito dôkaznými prostriedkami počas konania oboznámiť a či mu je alebo môže byť ich obsah známy. Po zvážení všetkých okolností je dovolací súd v odôvodnených prípadoch povinný obvinenému, resp. jeho obhajcovi umožniť krátkou cestou do týchto dôkazných prostriedkov nahliadnuť. Pritom v zásade môže vychádzať z toho, že obvinený, resp. jeho obhajca má a môže predvídať, že v prípadoch upravených v § 380 ods. 2 Trestného poriadku dovolací súd môže rozhodovať o väzbe, v dôsledku čoho možno od obvineného, resp. jeho obhajcu očakávať zodpovedajúcu procesnú aktivitu (nahliadnutie do spisu vopred a pod.). Od obvineného ani jeho obhajcu však nemožno očakávať, že budú predpokladať aj dôvody väzby, resp. že sami identifikujú tie skutkové okolnosti, ktoré podľa dovolacieho súdu môžu zakladať takéto dôvody.

Podľa ústavného súdu pritom nie je podstatná sekvencia (poradie), v akom bude jednotlivé procesné úkony vykonávať. Nie je teda nevyhnutné, aby toto oboznámenie

a vypočutie obvineného nasledovali až po vyhlásení rozsudku, ktorým bolo vyslovené porušenie zákona. Ústavný súd si všimol, že prax jednotlivých senátov najvyššieho súdu, pokiaľ ide o spôsob rozhodovania o väzbe, je rôzna – kým niektoré ponímajú výrok o väzbe do samotného rozsudku, iné (ako to je aj v prerokúvanej veci) rozhodujú o väzbe samostatne vyhláseným uznesením. Omnoho podstatnejšie však je, aby bolo obvinenému postupom dovolacieho súdu skutočne umožnené spoznať dôvody, ktoré majú viesť k jeho vzatiu do väzby, a účinne vznášať argumenty proti nim. Len taký postup totiž zodpovedá vo svetle čl. 5 ods. 3 dohovoru a čl. 17 ods. 5 ústavy ústavo a dohovorokonformnému výkladu pojmu „vypočutie obvineného“, ktorý je obsiahnutý v ustanovení § 72 ods. 2 Trestného poriadku (vo výsledku zhodne aj nález českého ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 1681/08 z 24. novembra 2009).

12.3 V prerokúvanej veci je zo zápisnice o priebehu verejného zasadania (pozri bod 4.2) zrejmé, že dovolací súd dal po prednese spravodajcu (ktorého podrobnejší obsah v zápisnici zaznamenaný nie je) priestor stranám len na záverečné návrhy. Zo zápisnice nevyplýva – a netvrdil to ani najvyšší súd vo svojom vyjadrení – že by bol sťažovateľ pred vzatím do väzby akokoľvek oboznámený s tým, že dovolací súd o takomto rozhodnutí uvažuje, s uvažovanými dôvodmi väzby alebo so skutkovými okolnosťami, ktoré ich mali zakladať. Rovnako nebolo členom senátu, prokurátorovi ani obhajkyňi umožnené klásť sťažovateľovi v tejto súvislosti otázky. Sťažovateľ tak podľa názoru ústavného súdu v prerokúvanej veci pred vzatím do väzby vôbec nebol vypočutý, hoci to vyžaduje nielen ustanovenie § 72 ods. 2 Trestného poriadku, ale aj čl. 5 ods. 3 dohovoru. Táto nezákonnosť v postupe najvyššieho súdu pred vydaním napadnutého uznesenia a konzekventne aj v jeho napadnutom uznesení je podľa názoru ústavného súdu natoľko závažná, že vzatie sťažovateľa do väzby treba považovať za nezákonné aj na účely čl. 5 ods. 1 dohovoru.

12.4 Z uvedených dôvodov ústavný súd vyslovil porušenie práv sťažovateľa zaručených v čl. 5 ods. 1 a 3 dohovoru jeho nevypočutím pred rozhodnutím o vzatí do väzby.

13. Keďže judikatúra ESLP od seba použiteľnosť a požiadavky podľa čl. 5 ods. 3 a 4 dohovoru striktne neoddeľuje (napr. rozsudok z 25. októbra 2007, Lebedev proti Rusku, sťažnosť č. 4493/04, ods. 71 a 72), ústavný súd vyslovil zároveň porušenie čl. 5 ods. 4 dohovoru.

14. Možno urobiť záver, že došlo k porušeniu práva na slobodu a bezpečnosť sťažovateľa podľa čl. 5 ods. 1 písm. c) a ods. 3 a 4 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

V dôsledku tohto výroku sa ústavný súd nezaoberal námietkou sťažovateľa týkajúcou sa umiestnenia do ústavu na výkon väzby uvedenou v časti I písm. c) odôvodnenia tohto nálezu. Možno však len stručne uviesť, že nemožno bez ďalšieho stotožňovať štát ako „erár“, t. j. ako vlastníka majetku a oprávnený subjekt z nároku na náhradu škody, a štát (štátne orgány) ako nositeľa verejnej moci (imperia). Činnosť v jednej z týchto zložiek nemá nevyhnutne vplyv aj na činnosť druhej.

15. Podľa § 56 ods. 2 prvej vety zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd takéto rozhodnutie alebo opatrenie zruší.

Podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže vrátiť vec na ďalšie konanie.

Vzhľadom na uvedené ústavný súd zrušil uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 1 Tdo 49/2012 z 3. októbra 2012, avšak nevrátil ho najvyššiemu súdu na ďalšie konanie, pretože sťažovateľ bol medzičasom (12. decembra 2012) už prepustený na slobodu.

Keďže podľa zistenia ústavného súdu bol sťažovateľ protiprávne vo väzbe od 3. októbra 2012 do 12. decembra 2012, teda dva mesiace a deväť dní, ústavný súd mu priznal finančné zadostučinenie vo výške 4 000 € ako náhradu za nemateriálnu ujmu, ktorú

vytrpel. Vychádzal pritom z okolností prípadu, z nastalého následku a princípu spravodlivosti (bod 3 výroku nálezu). Priznanú sumu je najvyšší súd povinný zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti nálezu.

16. Nebolo možné vyhovieť sťažnosti vo vzťahu k ďalším požiadavkám sťažovateľa (bod 6 výroku nálezu).

16.1 Ako nadbytočná sa javí požiadavka, aby ústavný súd zakázal najvyššiemu súdu pokračovať v porušovaní označených práv sťažovateľa, pretože uznesenie najvyššieho súdu ústavný súd zrušil a žiadne ďalšie konanie vo veci väzby sťažovateľa na najvyššom súde už neprichádza do úvahy.

16.2 Pokiaľ sa sťažovateľ domáhal priznania primeraného finančného zadosťučinenia vo výške 100 000 €, táto jeho požiadavka je v rozsahu prevyšujúcom priznanú sumu 4 000 € nedôvodná, a to na základe úvahy už uvedenej k bodu 3 výroku nálezu.

IV.

17. Ustanovenej advokátke sťažovateľa vznikol nárok na odmenu za tri úkony právnej služby, a to za prevzatie a prípravu zastupovania v roku 2012 vo výške 127,16 € a za repliku na vyjadrenie najvyššieho súdu v roku 2013 vo výške 130,16 € (§ 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov v znení neskorších predpisov), spolu s paušálnou náhradou výdavkov (režijný paušál) vo výške 7,63 € a 7,81 €, ako aj s daňou z pridanej hodnoty vo výške 20 % zo sumy 272,76 €, t. j. v sume 54,55 €. Celkovo má advokátka nárok na sumu 327,31 € od Kancelárie ústavného súdu, ktorej ju zasa uhradí najvyšší súd (body 4 a 5 nálezu).

18. Ústavný súd prijal tento nález na neverejnom zasadnutí po tom, čo so súhlasom oboch účastníkov upustil od verejného ústneho pojednávania, keďže od neho nebolo možné očakávať ďalšie objasnenie veci (§ 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

19. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

20. Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to vyplýva z výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 22. mája 2013